

meritum

OCHRONA DANYCH OSOBOWYCH

redakcja naukowa Dominik Lubasz

Edyta Bielak-Jomaa, Iwona Bogucka, Jan Byrski, Witold Chomiczewski
Michał Czerniawski, Dominika Dörre-Kolasa, Karolina Gałęzowska, Maciej Gawroński
Urszula Góral, Agnieszka Grzelak, Mirosław Gumularz, Mariusz Jagielski, Damian Karwala
Xawery Konarski, Patrycja Kozik, Dominik Lubasz, Joanna Łuczak-Tarka, Arwid Mednis
Monika Namysłowska, Zbigniew Okoń, Aneta Sieradzka, Monika Susańko, Adam Szkurlat
Dariusz Szostek, Marek Świerczyński, Katarzyna Witkowska-Nowakowska
Mirosław Wróblewski, Krzysztof Wygoda, Natalia Zawadzka

MERITUM

meritum

OCHRONA DANYCH OSOBOWYCH

redakcja naukowa Dominik Lubasz

Edyta Bielak-Jomaa, Iwona Bogucka, Jan Byrski, Witold Chomiczewski
Michał Czerniawski, Dominika Dörre-Kolasa, Karolina Gałęzowska, Maciej Gawroński
Urszula Góral, Agnieszka Grzelak, Mirosław Gumularz, Tomasz Izydorczyk, Mariusz Jagielski
Damian Karwala, Xawery Konarski, Patrycja Kozik, Dominik Lubasz, Joanna Łuczak-Tarka
Arwid Mednis, Monika Namysłowska, Zbigniew Okoń, Aneta Sieradzka, Monika Susańko
Adam Szkuřłat, Dariusz Szostek, Marek Świerczyński, Katarzyna Witkowska-Nowakowska
Mirosław Wróblewski, Krzysztof Wygoda, Natalia Zawadzka

MERITUM

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

Redaktor naukowy:
r.pr. dr Dominik Lubasz

Recenzent:
dr hab. Paweł Fajgielski, prof. KUL

Wydawca: *Monika Pawłowska*
Redaktor prowadzący: *Beata Waurzyńczak-Jędryka*
Opracowanie redakcyjne: *Beata Waurzyńczak-Jędryka*

Stan prawny na 25 lutego 2020 r.

Autorzy:

- dr Edyta Bielak-Jomaa* – rozdział III.13;
sędzia NSA dr Iwona Bogucka – rozdział IV.4;
adw. dr hab. Jan Byrski, prof. UEK – rozdział XVII;
r.pr. Witold Chomiczewski – rozdziały: III.3.C–G, I–J, N, 5.C–H, 6.J; XVIII;
r.pr. dr Michał Czerniawski – rozdział I; II.1–4, 6;
r.pr. dr Dominika Dörre-Kolasa – rozdział IX;
Karolina Gałęzowska – rozdział IV.5;
r.pr. Maciej Gawroński – rozdział XI;
Urszula Góral – rozdział III.14–15;
adw. dr hab. Agnieszka Grzelak, prof. ALK – rozdziały: IV.3; V.1–5, 10–15;
r.pr. dr Mirosław Gumularz – rozdziały: III.16.B; IV.9; V.6–7.B, D–F, 8; XIV;
inż. Tomasz Izydorczyk – rozdział III.7.E;
dr hab. Mariusz Jagielski, prof. UŚ – rozdział VIII;
r.pr. dr Damian Karwala – rozdziały: III.12; XII;
adw. Xawery Konarski – rozdział VI;
r.pr. Patrycja Kozik – rozdziały: III.11; IV.7–8; V.6, 7.A, C, 9;
r.pr. dr Dominik Lubasz – rozdziały: III.1–2, 3.A–B, H, K–M, 4, 5.A–B, 6.A–B, 7.A–B, D, F–G, 10, 17;
IV.1–2, 6, 12; XXI;
dr Joanna Łuczak-Tarka – rozdziały: III.16.A, C; IV.10–11; XIII;
r.pr. dr Arwid Mednis – rozdział III.8;
dr hab. Monika Namysłowska, prof. UŁ – rozdział XXI;
r.pr. dr Zbigniew Okoń – rozdział XIX;
dr Aneta Sieradzka – rozdział X;
r.pr. Monika Susańko – rozdział III.6.C–I, 7.C;
adw. Adam Szkurtat – rozdział XV;
r.pr. dr hab. Dariusz Szostek, prof. UO – rozdział XX;
adw. dr hab. Marek Świerczyński, prof. UKSW – rozdział XXII;
Katarzyna Witkowska-Nowakowska – rozdział III.9;
r.pr. Mirosław Wróblewski – rozdziały: IV.3; V.1–5, 10–15;
dr Krzysztof Wygoda – rozdział II.5;
adw. Natalia Zawadzka – rozdziały: VII; XVI

© by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., Warszawa 2020

ISBN 978-83-8187-035-1

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Strona		Numer
11	Słowo wstępne	
13	Wykaz skrótów	
Część I		
19	Rozdział I. Ochrona danych osobowych w prawie międzynarodowym	
20	1. Wprowadzenie	1
22	2. Rada Europy – Europejska Konwencja Praw Człowieka	6
25	3. Rada Europy – Konwencja 108 i rezolucje	11
31	4. Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju – Rekomendacja z dnia 23 września 1980 r. w sprawie wytycznych dotyczących ochrony prywatności i przekazywania danych osobowych pomiędzy krajami	23
33	5. Rezolucje ONZ	25
34	6. Podsumowanie	27
37	Rozdział II. Prawo do ochrony danych osobowych jako prawo podstawowe (Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej, europejskie prawo pierwotne i wtórne, Konstytucja RP)	
38	1. Wprowadzenie	28
40	2. Prawo do ochrony danych osobowych w pierwotnym prawie europejskim	31
41	3. Dyrektywa 95/46/WE	33
44	4. Prawo do ochrony danych osobowych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej	39
45	5. Prawo do ochrony danych osobowych w Konstytucji RP	43
57	6. Prawo do ochrony danych osobowych jako prawo podstawowe – podsumowanie	65

Strona		Numer
59	Rozdział III. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych)	
65	1. Wprowadzenie	66
70	2. Zakres zastosowania ogólnego rozporządzenia o ochronie danych ...	85
76	3. Podstawowe pojęcia	100
110	4. Zasady dotyczące przetwarzania danych osobowych	183
119	5. Przesłanki legalizacyjne przetwarzania danych osobowych	222
142	6. Prawa osób, których dane dotyczą	281
218	7. Obowiązki administratora i podmiotu przetwarzającego	461
308	8. Współadministrowanie danymi osobowymi	670
323	9. Powierzenie przetwarzania	705
334	10. Inspektor ochrony danych	733
348	11. Kodeksy postępowania i certyfikacja	754
356	12. Przekazywanie danych osobowych do państw trzecich i organizacji międzynarodowych	766
379	13. Organ nadzorczy	803
392	14. Współpraca i spójność	844
397	15. Europejska Rada Ochrony Danych	857
401	16. Środki ochrony prawnej	871
412	17. Podsumowanie	894
415	Rozdział IV. Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych	
419	1. Wprowadzenie	898
422	2. Zakres zastosowania ustawy o ochronie danych osobowych	906
426	3. Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych	915
453	4. Postępowanie w sprawie naruszenia przepisów o ochronie danych osobowych	978
475	5. Kontrola przestrzegania przepisów o ochronie danych osobowych ...	1024
483	6. Wyznaczanie inspektora ochrony danych	1057
489	7. Akredytacja i certyfikacja	1079
504	8. Kodeksy postępowania	1118
511	9. Odpowiedzialność cywilna	1135
531	10. Administracyjne kary pieniężne	1180
540	11. Odpowiedzialność karna	1194
547	12. Podsumowanie	1205
549	Rozdział V. Ustawa o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości z uwzględnieniem dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/680	
552	1. Wprowadzenie	1208
562	2. Zakres zastosowania ustawy o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku ze zwalczaniem i zapobieganiem przestępczości	1213

Strona		Numer
573	3. Podstawowe pojęcia	1224
588	4. Zasady dotyczące przetwarzania danych osobowych	1238
602	5. Przesłanki legalizacyjne przetwarzania danych osobowych	1250
612	6. Prawa osób, których dane dotyczą	1260
620	7. Obowiązki administratora	1289
660	8. Współadministrowanie danymi	1395
662	9. Powierzenie przetwarzania danych osobowych	1402
671	10. Inspektor ochrony danych	1418
685	11. Przekazywanie danych osobowych do państw trzecich i organizacji międzynarodowych	1426
696	12. Organ nadzorczy	1430
712	13. Europejska Rada Ochrony Danych	1446
716	14. Środki ochrony prawnej i odpowiedzialność karna	1449
727	15. Podsumowanie	1454

Część II

731	Rozdział VI. Ochrona danych osobowych w sektorze łączności elektronicznej
-----	---

732	1. Wprowadzenie	1455
733	2. Podstawy prawne	1457
736	3. Szczegółowe problemy	1465
747	4. Podsumowanie	1491

749	Rozdział VII. Ochrona danych osobowych w działalności prasowej
-----	--

750	1. Wprowadzenie	1492
750	2. Podstawy prawne	1495
751	3. Szczegółowe problemy	1496
770	4. Podsumowanie	1547

773	Rozdział VIII. Ochrona danych osobowych konsumentów
-----	---

774	1. Wprowadzenie	1548
777	2. Podstawy prawne	1555
780	3. Szczegółowe problemy	1560
800	4. Podsumowanie	1606

803	Rozdział IX. Ochrona danych osobowych pracowników
-----	---

804	1. Wprowadzenie	1607
806	2. Szczegółowe problemy	1608
832	3. Podsumowanie	1638

833	Rozdział X. Ochrona danych osobowych pacjentów
-----	--

834	1. Wprowadzenie	1639
835	2. Podstawy prawne	1642
836	3. Szczegółowe problemy	1643

Strona		Numer
844	4. Podsumowanie	1657
847	Rozdział XI. Ochrona danych osobowych w sektorze finansowym i bankowym	
848	1. Wprowadzenie	1658
848	2. Podstawy prawne	1661
849	3. Szczegółowe problemy	1662
868	4. Podsumowanie	1711
871	Rozdział XII. Ochrona danych osobowych w sektorze ubezpieczeniowym	
872	1. Wprowadzenie	1712
872	2. Podstawy prawne	1713
873	3. Szczegółowe problemy	1714
886	4. Podsumowanie	1734
889	Rozdział XIII. Ochrona danych osobowych w oświacie	
890	1. Wprowadzenie	1736
891	2. Podstawy prawne	1739
893	3. Szczegółowe problemy	1743
902	4. Podsumowanie	1762
903	Rozdział XIV. Ochrona danych osobowych w samorządzie terytorialnym	
904	1. Wprowadzenie	1763
905	2. Podstawy prawne	1766
906	3. Szczegółowe problemy	1769
914	4. Podsumowanie	1798
917	Rozdział XV. Ochrona danych osobowych w wymiarze sprawiedliwości	
918	1. Wprowadzenie	1799
918	2. Podstawy prawne	1800
920	3. Szczegółowe problemy	1802
937	4. Podsumowanie	1851
939	Rozdział XVI. Ochrona danych osobowych w działalności literackiej, artystycznej i akademickiej	
940	1. Wprowadzenie	1852
940	2. Podstawy prawne	1854
940	3. Szczegółowe problemy	1855
948	4. Podsumowanie	1878

Strona		Numer
949	Rozdział XVII. Ochrona danych osobowych a tajemnice zawodowe	
950	1. Wprowadzenie	1880
952	2. Podstawy prawne	1886
953	3. Szczegółowe problemy	1887
958	4. Podsumowanie	1896
961	Rozdział XVIII. Ochrona danych osobowych a <i>compliance</i>	
962	1. Wprowadzenie	1900
963	2. Podstawy prawne	1902
963	3. Szczegółowe problemy	1904
970	4. Podsumowanie	1917
971	Rozdział XIX. Ochrona danych osobowych a prawa własności intelektualnej	
972	1. Wprowadzenie	1918
974	2. Podstawy prawne	1924
974	3. Szczegółowe problemy	1925
997	4. Podsumowanie	2004
999	Rozdział XX. Ochrona danych osobowych a blockchain	
1000	1. Wprowadzenie	2008
1000	2. Podstawy prawne	2010
1001	3. Szczegółowe problemy	2011
1007	4. Podsumowanie	2026
1009	Rozdział XXI. Ochrona danych osobowych a sztuczna inteligencja	
1010	1. Wprowadzenie	2027
1011	2. Podstawy prawne	2030
1012	3. Szczegółowe problemy	2031
1028	4. Podsumowanie	2091
1031	Rozdział XXII. Ochrona danych osobowych – zagadnienia kolizyjnoprawne	
1032	1. Wprowadzenie	2092
1032	2. Podstawy prawne	2093
1033	3. Szczegółowe problemy	2094
1045	4. Podsumowanie	2125
1049	O Autorach	
1059	Indeks rzeczowy	

SŁOWO WSTĘPNE

Od 25 maja 2018 r. jednolicie w całej Unii Europejskiej stosowane jest rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady 2016/679 w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i swobodnym przepływem takich danych (ogólne rozporządzenie o ochronie danych), które zastąpiło dotychczas obowiązujące regulacje dotyczące ochrony danych osobowych we wszystkich państwach członkowskich UE.

Ogólne rozporządzenie o ochronie danych wraz z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/680 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych przez właściwe organy do celów zapobiegania przestępczości, prowadzenia postępowań przygotowawczych, wykrywania i ścigania czynów zabronionych i wykonywania kar, w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchyłające decyzję ramową Rady 2008/977/WSiSW (tzw. dyrektywa policyjna), weszło w skład europejskiego pakietu reform ochrony danych osobowych mających na celu w szczególności unowocześnienie regulacji, zniesienie zbędnych obciążeń administracyjnych oraz usunięcie różnic w ochronie w poszczególnych państwach członkowskich.

Europejska reforma przepisów kształtujących system ochrony danych osobowych stała się głównym przedmiotem badawczym w niniejszej publikacji. Omówienie regulacji unijnych, a także aktów prawa krajowego zapewniających skuteczność ogólnego rozporządzenia w Polsce, jak również implementujących przepisy dyrektywy policyjnej do krajowego porządku prawnego, osadzone jest jednak w publikacji w szerszym kontekście, uwzględniającym rozwiązania przyjęte w prawie międzynarodowym, podstawy konstytucyjne ochrony danych osobowych, jak i rozwiązania przyjęte w poszczególnych sektorach.

Meritum Ochrona danych osobowych składa się z dwóch częściach. W pierwszej, ogólnej części opisane zostały podstawy międzynarodowe ochrony danych osobowych, regulacje unijne, tak w prawie pierwotnym, jak i wtórnym, a także regulacje krajowe, począwszy od podstaw konstytucyjnych, a skończywszy na przepisach szczegółowych ustawy o ochronie danych osobowych i ustawy o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości. W części drugiej ujęto problematykę ochrony danych osobowych w sektorze łączności elektronicznej, medycynie, oświacie czy bankowości, a także poruszono wybrane problemy szczególne związane z ochroną danych osobowych i np. sztuczną inteligencją, blockchain, zagadnieniami kolizyjnoprawnymi czy własnością intelektualną.

Publikacja ma charakter kompleksowy, łącząc zagadnienia teoretyczne i konstrukcyjne z kwestiami praktycznymi, które są efektem przemyśleń wielu współautorów.

Wkład w opracowanie niniejszej publikacji wniosło bowiem 30 autorów o rozległych kompetencjach merytorycznych z zakresu problematyki ochrony danych osobowych, będących praktykami orzekającymi, jak i doradzającymi w zakresie ochrony danych osobowych, przedstawicielami nauki i administracji.

Dziękuję Im za zaangażowanie i nieoceniony wkład!

Liczę, że *Meritum Ochrona danych osobowych* będzie ciekawą propozycją wydawniczą, dostarczającą czytelnikom kompleksowej wiedzy z zakresu ochrony danych osobowych i ułatwiającą prawidłowe stosowanie przepisów.

Łódź, marzec 2020 r.

dr Dominik Lubasz

Ochrona danych osobowych w prawie międzynarodowym

Michał Czerniawski

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie	1	5. Rezolucje ONZ	25
2. Rada Europy – Europejska Konwencja Praw Człowieka	6	A. Rezolucja 34/169 Zgromadzenia Ogólnego ONZ: Kodeks Postępowania Funkcjonariuszy Porządku Prawnego	25
A. Wstęp do EKPC	6	B. Rezolucja 45 (95) Zgromadzenia Ogólnego ONZ: Wytyczne w sprawie uregulowania kartotek skomputeryzowanych danych osobowych	26
B. Orzecnictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka	8	6. Podsumowanie	27
3. Rada Europy – Konwencja 108 i rezolucje	11		
A. Konwencja 108 Rady Europy z 1981 r. o ochronie osób w związku z automatycznym przetwarzaniem danych osobowych, sporządzona w Strasburgu dnia 28 stycznia 1981 r.	11		
B. Rezolucje Rady Europy	19		
C. Modernizacja Konwencji 108	22		
4. Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju – Rekomendacja z dnia 23 września 1980 r. w sprawie wytycznych dotyczących ochrony prywatności i przekazywania danych osobowych pomiędzy krajami	23		

1. Wprowadzenie

Podstawa prawna: Konwencja Nr 108 Rady Europy o ochronie osób w związku z automatycznym przetwarzaniem danych osobowych, sporządzona w Strasburgu dnia 28 stycznia 1981 r. (Dz. U. z 2003 r. Nr 3, poz. 25), dalej: Konwencja 108, oraz Protokół dodatkowy do Konwencji (Dz. U. z 2006 r. Nr 3, poz. 15); Protokół nr 223 modernizujący Konwencję Nr 108, otwarty do podpisu 10 października 2018 r.; Rezolucja 34/169 Zgromadzenia Ogólnego ONZ: Kodeks Postępowania Funkcjonariuszy Porządku Prawnego, Rezolucja 45 (95) Zgromadzenia Ogólnego ONZ: Wytyczne w sprawie uregulowania kartotek skomputeryzowanych danych osobowych, Powszechna deklaracja praw człowieka, Paryż, 10 grudnia 1948 r., Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych, otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167); Konwencja o Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, wraz z Protokołami dodatkowymi nr 1 i 2 do tej Konwencji, stanowiącymi jej integralną część sporządzone w Paryżu dnia 14 grudnia 1960 r. (Dz. U. z 1998 r. Nr 76, poz. 490); Rezolucja (73) 22 Rady Europy, Rezolucja (74) 29 Rady Europy, OECD, Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data); Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności – sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2.

- 1** Ochrona danych osobowych do dnia dzisiejszego nie doczekała się regulacji międzynarodowej, która standaryzowałaby zasady przetwarzania danych osobowych na świecie. Przyjęte przez unijnego prawodawcę rozwiązania, tj. dyrektywa 95/46/WE oraz ogólne rozporządzenie o ochronie danych, stosunkowo restrykcyjne, mimo upływu ponad 20 lat od ich wypracowania, nie znalazły także na świecie zbyt wielu naśladowców. Nieco inaczej sytuacja ma się w odniesieniu do prawa do prywatności. W tym zakresie bowiem istnieją standardy globalne, a powstałe kilkadziesiąt lat temu przepisy wciąż można efektywnie stosować w społeczeństwie informacyjnym. Na poziomie międzynarodowym prawo do prywatności proklamowano po raz pierwszy w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka (przyjęta 10 grudnia 1948 r.), a następnie w Międzynarodowym Pakcie Praw Obywatelskich i Politycznych (1966 r.).

WAŻNE! Zgodnie z art. 12 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka:

„nikt nie może być poddany arbitralnemu ingerowaniu w jego życie prywatne, rodzinne, domowe lub korespondencję. (...) Każdy człowiek ma prawo obrony przeciwko takim ingerencjom i atakom”.

Z kolei, zgodnie z art. 29 ust. 2 tejże Deklaracji:

„w korzystaniu ze swych praw i wolności człowiek podlega jedynie takim ograniczeniom, które są ustalone przez prawo wyłącznie w celu zapewnienia odpowiedniego uznania i poszanowania prawom i wolnościom innych oraz uczynienia zadość wymogom moralności, porządku publicznego i powszechnego dobrobytu”.

- 2** Deklaracja, uchwalona dwa lata po II wojnie światowej, a nad którą prace rozpoczęły się już w roku 1945, była odpowiedzią na działalność reżimów totalitarnych, przede wszystkim nazistowskich Niemiec. Był to istotny punkt zwrotny i pierwsze tak znaczące dokonanie Organizacji Narodów Zjednoczonych w obszarze ochrony praw człowieka i w tym też kontekście należy umiejscawiać prawo do prywatności. Choć w momencie powstania deklaracja była jedynie rezolucją Zgromadzenia Ogólnego ONZ i nie tworzyła prawa międzynarodowego ani nie miała wiążącego charakteru, obecnie uznaje się ją za powszechnie obowiązujące prawo zwyczajowe.

Koncepcja „prywatności”, jest znacznie starsza od prawa ochrony danych osobowych. Pierwszą próbę zdefiniowania tego pojęcia podjęto pod koniec XIX w. W owym czasie utożsamiano „prywatność” z „prawem do bycia pozostawionym w spokoju” (ang. *right to be let alone*), a pierwszą definicję prywatności, rozumianej właśnie w ten sposób, sformułowali dwaj amerykańscy prawnicy S.D. Warren i L.D. Brandeis. Z kolei jeśli chodzi o sądy, czy też wymiar sprawiedliwości w ogólności, to pojęciem „prawa do prywatności” jako pierwszy posłużył się Sąd Najwyższy Michigan w 1881 r. w sprawie *DeMay v. Roberts*. Z. Mielnik wskazuje, iż „prywatność” – szeroko rozumiana – jest to stan, w której jednostka podejmuje decyzje bez ingerencji ze strony osób trzecich [Z. Mielnik, *Prawo do prywatności (wybrane zagadnienia)*, RPEiS 1996, nr 2, s. 29]. **Prywatność można w pewnym uproszczeniu definiować jako sprawowanie kontroli nad dotyczącymi danej osoby informacjami.** W szczególności prawo do prywatności pozwala na wyodrębnienie tzw. prywatności informacyjnej – prawa jednostki umożliwiającego kontrolowanie treści i obiegu dotyczących jej informacji [A. Mednis, *Ochrona prawna danych osobowych a zagrożenia prywatności – rozwiązania polskie (w:) Ochrona danych osobowych*, red. M. Wyrzykowski, Warszawa 1999, s. 167; G. Sibiga, *Postępowanie w sprawach ochrony danych osobowych*, Warszawa 2003, s. 13]. Rola tego uprawnienia w społeczeństwie informacyjnym rośnie i wiązać z nim można choćby, prawo do bycia zapomnianym. A. Kopff w pierwszej polskiej publikacji poświęconej zagadnieniu prywatności, określa ją jako „prawo jednostki do życia własnym życiem układanym według własnej woli z ograniczeniem do niezbędnego minimum wszelkiej ingerencji zewnętrznej” [A. Kopff, *Koncepcja praw do intymności i do prywatności życia osobistego (Zagadnienia konstrukcyjne)*, *Studia Cywilistyczne* 1972, nr 20, s. 6 i n.]. Według A. Kopffa, życiem prywatnym jest to wszystko, co ze względu na uzasadnione odosobnienie się jednostki od ogółu społeczeństwa służy jej do fizycznego i psychicznego rozwoju oraz zachowania pozycji społecznej. M. Safjan wskazuje, iż **jest to zarówno obszar intymności i odosobnienia od innych, jak i sfera wolności i decydowania o samym sobie** [M. Safjan, *Czy prywatność jest wartością chronioną w społeczeństwie demokratycznym?*, *Rzeczpospolita* z 23.02.1998 r.]. W epoce społeczeństwa informacyjnego i internetu na znaczeniu wydaje się zyskiwać, widoczny w części z powyższych definicji, aspekt „wolnościowy”, kontrolowania dotyczących siebie informacji i rozporządzania dotyczącymi siebie informacjami, w tym własnymi danymi osobowymi. Nie powinno budzić wątpliwości, że istotnym uzupełnieniem prywatności w internecie staje się prawo do ochrony danych osobowych. Prawo do ochrony danych osobowych jest koncepcją, która w polskim porządku prawnym pojawiła się dzięki aktom prawa międzynarodowego i unijnego. Jest to stosunkowo nowy obszar prawa, wyrosły właśnie na gruncie prawa do prywatności i choć obecnie jest to samodzielna dziedzina prawa, to wciąż łączy ją z prawem do prywatności szereg kwestii.

WAŻNE! Prawa do ochrony danych osobowych nie można utożsamiać z prawem do prywatności. Są to odrębne koncepcje i tak np. naruszenie prawa do ochrony danych osobowych nie w każdym przypadku będzie stanowić naruszenie prawa do prywatności, i *vice versa*.

Prawo do prywatności i jego ewolucja pozostaje pod silnym wpływem postępu technicznego. Dzieje się tak choćby dlatego, iż korzystanie z otwartej sieci komputerowej jaką jest internet wiąże się z pozostawianiem po sobie duże ilości cyfrowych śladów, np. adresów IP urządzeń wykorzystywanych do łączenia się z siecią czy też logów. Coraz częściej użytkownicy cyberprzestrzeni są przedmiotem inwigilacji i monitorowania ich aktywności. Tego typu działania podejmują tak podmioty prywatne (np. w celu profilowania), jak i organy państwa. A. Mednis już w 1995 r. wskazywał, iż:

„[...]jednym z czynników wpływających na ewolucję poglądów jest niewątpliwie rozwój techniki, w tym środków umożliwiających ingerencję w życie prywatne jednostek wbrew ich woli i bez ich wiedzy” [A. Mednis, *Prawna ochrona danych osobowych*, Warszawa 1995, s. 5].

W 2006 r. ten sam autor wskazywał, iż:

„współczesne technologie (stałe zresztą rozwijane) doprowadziły do sytuacji, w której prawie każdy może zgromadzić o nas takie informacje, jakich jeszcze 40 lat temu nie byłyby w stanie zebrać tajne służby nawet najbardziej totalitarnych reżimów” [A. Mednis, *Prawo do prywatności a interes publiczny*, Kraków 2006, s. 7].

Zmienia się także socjologiczne postrzeganie prywatności – zwłaszcza w pokoleniu, które dorastało już w czasach, w których internet był powszechnie dostępny. W nim jest bowiem wręcz rutynowe upublicznianie informacji o sobie w internecie, w szczególności za pośrednictwem portali społecznościowych. Percepcja „prywatności” jako wartości zmienia się powoli. Jej ochronie nie sprzyja rozwój, zjawisk takich, jak choćby Web 2.0., u którego podstaw leży dzielenie się informacjami w internecie.

5

Jak już wspomniano, pierwszy akt prawa międzynarodowego, który wprost wskazuje na konieczność ochrony prywatności stanowi deklaracji praw człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych z 1948 r. Oczywiście jest, że ze względu na czas jej przyjęcia, nie mogła ona odpowiadać na zagrożenia dla prywatności, które niesie ze sobą postęp technologiczny, ustanowiła ona natomiast podstawy, na których do dnia dzisiejszego opierają się wszelkie rozwiązania dotyczące ochrony prywatności. To właśnie ochrona praw człowieka była punktem wyjścia dla unijnego ustawodawcy przy wprowadzaniu przepisów o ochronie danych osobowych. K. Kowalik-Bańczyk wskazuje, iż:

„[w] obrębie Unii Europejskiej dane osobowe są tradycyjnie traktowane jako wartość związana z prawem do prywatności, stąd ich rozbudowany system ochrony” [K. Kowalik-Bańczyk, *Sposoby...*, LEX].

Takie podejście wyróżnia europejskie regulacje np. na tle przepisów amerykańskich, które wywodzą się z przepisów konsumenckich i to konsument jest w nich przedmiotem ochrony, a uprawnienia regulacyjne wykonuje Federalna Komisja Handlu (ang. *Federal Trade Commission*). Rola ochrony danych osobowych w Unii Europejskiej uległa w ostatnich latach dużemu wzmocnieniu. Prócz coraz większej liczby spraw przed Trybunałem Sprawiedliwości Unii Europejskiej, odniesienia do niej znajdują się w Karcie Praw Podstawowych, która wraz z wejściem w życie Traktatu Lizbońskiego, stała się aktem prawa wiążącym wszystkie państwa członkowskie Unii Europejskiej. Z kolei z punktu widzenia prowadzenia biznesu i gospodarki, harmonizacja przepisów o ochronie danych osobowych jest ważnym aspektem budowy Jednolitego Rynku Cyfrowego, mającego za zadanie stymulować rozwój i wzmocnić konkurencyjność gospodarek Unii Europejskiej w społeczeństwie informacyjnym.

2. Rada Europy – Europejska Konwencja Praw Człowieka

A. Wstęp do EKPC

6

Z perspektywy europejskiej, w prawie międzynarodowym **szczególną rolę pełni Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności** (dalej: EKPC) – umowa międzynarodowa zawarta przez państwa członkowskie Rady Europy. Artykuł 8 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka był pierwszym przepisem dotyczącym ochrony danych osobowych w Europie. znajduje zastosowanie do ochrony danych osobowych jedynie w ograniczonym zakresie [J. Barta, P. Fajgielski, R. Markiewicz, *Ochrona danych osobowych*, Warszawa 2015, s. 36]. Konwencja

została sporządzona w Rzymie, dnia 4 listopada 1950 r., weszła w życie w 1953 r. Na przestrzeni lat została zmieniona szeregiem protokołów (w sumie dotychczas przyjęto 15 protokołów, w tym protokół 14bis, który wygaśł dnia 1 czerwca 2010 r.). Ustęp 1 wspomnianego powyżej artykułu stanowi, iż każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego, swojego mieszkania i swojej korespondencji. Z kolei ustęp 2 tego artykułu podkreśla, iż:

„[n]iedopuszczalna jest ingerencja władzy publicznej w korzystanie z tego prawa z wyjątkiem przypadków przewidzianych przez ustawę i koniecznych w demokratycznym społeczeństwie z uwagi na bezpieczeństwo państwowe, bezpieczeństwo publiczne lub dobrobyt gospodarczy kraju, ochronę porządku i zapobieganie przestępstwom, ochronę zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności osób”.

W art. 14 Konwencji zaznacza, iż:

„[k]orzystanie z praw i wolności wymienionych w niniejszej Konwencji powinno być zapewnione bez dyskryminacji wynikającej z takich powodów jak płeć, rasa, kolor skóry, język, religia, przekonania polityczne i inne, pochodzenie narodowe lub społeczne, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie bądź z jakichkolwiek innych przyczyn”.

WAŻNE! Nad przestrzeganiem postanowień Europejskiej Konwencji Praw Człowieka czuwa Europejski Trybunał Praw Człowieka z siedzibą w Strasburgu. Rozpatruje on skargi w zakresie przestrzegania przez strony postanowień tego aktu prawnego.

W zakresie art. 8 EKPC i ochrony prywatności orzecznictwo doczekało się bogatego dorobku. Na podstawie art. 8 Konwencji Komitet Ministrów, o czym szerzej poniżej, wydał także szereg rezolucji:

- Resolution (73) 22 on the protection of the privacy of individuals vis-à-vis electronic data banks in the private sector [„Rezolucja (73) 22 o ochronie życia prywatnego osób fizycznych w kontekście elektronicznych banków danych w sektorze prywatnym”], 26 września 1973 r.;
- Resolution (74) 29 on the protection of the privacy of individuals vis-à-vis electronic data banks in the public sector [„Rezolucja (74) 29 o ochronie życia prywatnego osób fizycznych w kontekście elektronicznych banków danych w sektorze publicznym”], 20 września 1974 r.

Komitet Ministrów wydał także kilka niewiążących zaleceń. Europejska Konwencja Praw Człowieka nie gwarantuje prawa do prywatności w sposób bezwzględny. Dopuszcza ona możliwość ograniczenia wymienionych w niej praw z takich powodów jak bezpieczeństwo państwowe, integralność terytorialna, bezpieczeństwo publiczne, zapobieganie zakłóceniom porządku lub przestępstw, ochronę zdrowia i moralności, ochronę dobrego imienia i praw innych osób, zapobieganie ujawnieniu informacji poufnych czy też zagwarantowanie powagi i bezstronności władzy sądowej.

WAŻNE! Artykuł 8 EKPC

Prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego

1. Każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego, swojego mieszkania i swojej korespondencji.
2. Niedopuszczalna jest ingerencja władzy publicznej w korzystanie z tego prawa, z wyjątkiem przypadków przewidzianych przez ustawę i koniecznych w demokratycznym społeczeństwie z uwagi na bezpieczeństwo państwowe, bezpieczeństwo publiczne lub dobrobyt gospodarczy kraju, ochronę porządku i zapobieganie przestępstwom, ochronę zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności innych osób.

B. Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

8 W celu zapewnienia przestrzegania praw zagwarantowanych w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (w tym prawa do prywatności) ustanowiony został Europejski Trybunał Praw Człowieka (art. 19 Konwencji). Samo prawo do prywatności było przedmiotem szeregu skarg do Trybunału. Sądy i trybunały państw uznających kompetencję ETPC, odwołują się do tych orzeczeń.

Jedną z kluczowych różnic między orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej a Europejskiego Trybunału Praw Człowieka jest to, iż dotyczy ono w dużo większej mierze oceny ingerencji w prawo do prywatności przez organy państwa i tego czy była ona uzasadniona. Tak jak w przypadku ochrony danych osobowych, także w przypadku prawa do prywatności, państwa dysponują pewną dyskrecjonalnością i mogą ograniczać jego zakres, m.in. ze względów bezpieczeństwa narodowego czy walki z przestępczością. Natomiast ta uznaniowość nie jest swobodna, podlega ograniczeniom i może się to odbywać jednak wyłącznie przy spełnieniu szeregu wymogów. Wszelkie ograniczenia treści prawa do prywatności muszą także spełniać przesłankę bycia „koniecznym w demokratycznym społeczeństwie”.

WAŻNE! Orzecznictwo ETPC koncentruje się na szeroko rozumianym poszanowaniu życia prywatnego, a nie ochronie danych osobowych jako takiej.

Ważne jest, aby wszelkie działania organów państwa odbywały się z poszanowaniem prawa do życia prywatnego. Stąd tak ważne, obecne także w orzecznictwie ETPC zasady proporcjonalności i legalności przetwarzania danych.

9 Szczególnie istotny dla wykładni art. 8 ETPC w kontekście prawa do prywatności i ochrony danych osobowych, wydaje się wyrok z dnia 4 grudnia 2008 r. w sprawie *S. i Marper przeciwko Zjednoczonemu Królestwu* (wyrok z dnia 4 grudnia 2008 r. w sprawie *S. i Marper przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, skarga nr 30562/04 oraz 30566/04). W sprawie tej Trybunał stwierdził m.in., że: ingerencję uważa się za konieczną w społeczeństwie demokratycznym, jeśli odpowiada pilnej potrzebie społecznej, a w szczególności, jeśli jest proporcjonalna do realizowanego uprawnionego celu, a racje przedstawione przez władze krajowe na jej uzasadnienie są odpowiednie i wystarczające. Pod uwagę należy brać naturę prawa, jego znaczeniu dla jednostki, charakter ingerencji czy realizowanego celu. Europejski Trybunał Praw Człowieka potwierdził w niej także, że art. 8 Konwencji może obejmować też zagadnienia z obszaru ochrony danych osobowych. Trybunał wskazał, że **ochrona danych osobowych może być elementem respektowania prawa do życia prywatnego** i że ma ona fundamentalne znaczenie dla korzystania z prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego zagwarantowanego w art. 8 EKPC. Prawo krajowe musi zapewnić odpowiednie zabezpieczenia przed użyciem danych osobowych niezgodnym z gwarancjami tego artykułu. Potrzeba zabezpieczeń jest tym większa w przypadku ochrony danych osobowych poddawanych automatycznemu przetwarzaniu. Prawo krajowe musi w szczególności zapewnić, aby dane takie były: istotne ze względu na cel ich gromadzenia oraz zachowane w formie umożliwiającej identyfikację osoby, której dotyczą, nie dłużej niż przez okres wymagany ze względu na wymieniony cel.

WAŻNE! Prawo krajowe musi zapewnić odpowiednie gwarancje skutecznej ochrony przechowywanych danych osobowych przed niewłaściwym użyciem lub nadużyciem.

9788381870351 W01P01

ISBN 978-83-8187-035-1

9 788381 870351

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL